

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ США

© Місюк І., 2013

Розглянуто державні органи і структури, які залучені у процес реалізації громадської дипломатії США, проаналізовано їхні завдання і функції. Виділено характерні ознаки та позитивні особливості інституційної системи громадської дипломатії США.

Ключові слова: громадська дипломатія США, зовнішня політика, інституційна система США.

PUBLIC DIPLOMACY INSTITUTIONAL STRUCTURE IN THE USA

© Misyuk I., 2013

The paper attempts to show how the U.S. state agencies and structural units are involved in the sphere of public diplomacy. There is also an analysis of the objectives and functions of the U.S. public diplomacy, along with a review of specifics and positive characteristics of the institutional system of the U.S. public diplomacy.

Key words: public diplomacy, USA, foreign policy, US institutional system.

Громадська дипломатія (від англ. *public diplomacy*; у деяких джерелах застосовується також термін «публічна дипломатія») – це унікальна форма дипломатії, що здійснюється державними зовнішньополітичними інститутами і спрямована на іноземну громадськість з метою забезпечення та просування національних інтересів й політики, створення позитивного іміджу держави за кордоном [4].

Сучасна дипломатія немислима без елементів комунікації із закордонною аудиторією та використання технологій інформаційного впливу. Заходи громадської дипломатії широко використовують провідні держави світу, починаючи з часів холодної війни. За останні кілька десятиліть громадська дипломатія поширилася на усі континенти та стала обов'язковим атрибутом міжнародних відносин. Отже, дослідження цього явища є необхідним для ефективної реалізації зовнішньої політики та для створення системи захисту від зовнішніх інформаційних впливів, що є особливо актуальним для України, яка порівняно недавно заявила про себе як про самостійного актора міжнародних відносин.

Загально визнаним лідером у сфері громадської дипломатії, починаючи з середини ХХ ст. і до тепер, є Сполучені Штати Америки. Саме тут зародилася та почала втілюватися вищезгадана концепція, а науковці досліджували проблеми співвідношення пропаганди і громадської дипломатії та обґрунтовували необхідність реалізації останньої. Саме інституційна система громадської дипломатії США порівняно з іншими державами є найрозвиненіша, має найдовшу історію та може у певних аспектах слугувати прикладом для наслідування.

Мета роботи – дослідити розвиток інституційної системи громадської дипломатії США, виокремити органи влади США, які залучені у процес реалізації громадської дипломатії, проаналізувати їхню роль, функції та співвідношення, виявити характерні особливості інституційної системи громадської дипломатії США.

Проблеми громадської дипломатії досліджено у роботах американських теоретиків Джозефа Найя, Ненсі Сноу, Волтера Робертса, Ніколаса Кулла, Джеда Вілларда. Серед українських науковців основні засади громадської дипломатії США досліджували І. Слісаренко, О. Тищенко-Тишковець, С. Гуцал, серед російських – О. Манжуліна, А. Долінській, В. Сеїдов. Однак питання особливостей інституційного забезпечення не стало предметом детального розгляду у їхніх роботах.

Якщо розглядати витоки громадської дипломатії США, то слід згадати період вступу США у Першу світову війну, коли 14 квітня 1917 р. був заснований Комітет з питань громадської інформації (Committee on Public Information). Він організував систему розповсюдження новин, пропагандистську діяльність відомих письменників, публіцистів, учених, фахівців із реклами, представників національних громад із застосуванням памфлетів, буклетів, листівок, а також радіо- та кінохроніки [3, с. 20–21]. На наступному етапі під час Другої світової війни Адміністрація Рузвельта заснувала Офіс військової інформації (The Office of War Information) задля ведення пропаганди у воєнний час [11, с. 15]. Незадовго до того, як було скоєно напад на Перл-Харбор (1941 р.), Президент Франклін Рузвельт заснував Службу закордонної інформації (Foreign Information Service). Для прикладу, один із відділів служби передавав новини у Європу та Азію з метою подолати німецьку та японську пропаганди. Після вступу США у Другу світову війну на основі цього відділу була створена радіослужба «Голос Америки» («The Voice of America»), діяльність якої не припиняється й сьогодні [12].

Вагомим поштовхом для розвитку громадської дипломатії США стало заснування у 1953 р. Президентом Д. Ейзенхауером Інформаційного агентства США (United States Information Agency – USIA), місією якого було вивчати міжнародну громадську думку і впливати на неї. У цей час ще більше популяризується «Голос Америки», щодня мільйонними тиражами розходяться примірники видання «The Washington File», створено мережу американських бібліотек у цілому світі [12]. Новостворене Агентство сприяло підвищенню популярності американської культури, займалося активним здійсненням програм обміну, втіленням реформ у сфері освіти та навчання, організацією лекцій та проведенням пізнавальних виставок. Офіційно проголошувалося, що USIA було засновано для «розповсюдження інформації про американське суспільство, підтримки американської політики та покращення взаєморозуміння між США та іншими країнами» [19].

До 1998 р. основні функції з громадської дипломатії покладалися на USIA. Однак, за ініціативи Президента Клінтона, відповідно до закону США № 105-277 про реформу й реструктуризацію органів закордонних справ 1998 р. (US Foreign Affairs Reform and Restructuring Act of 1998) USIA позбавили статусу самостійного федерального агентства й інтегрували у структуру Держдепартаменту. Станом на сьогодні у процесі реалізації громадської дипломатії США бере участь багато владних органів і структур, насамперед Президент, Конгрес та Державний департамент.

Президент США очолює виконавчу владу, здійснює керівництво усією зовнішньою політикою держави та може видавати президентські директиви з питань громадської дипломатії. Його роль також полягає у призначенні ключових посадових осіб у сфері громадської дипломатії у Державному департаменті США, а також членів Дорадчої комісії з громадської дипломатії. Натомість парламент США – *Конгрес* також залучений до функціонування громадської дипломатії, оскільки прийняті ним закони є її основною правовою базою. Крім того, члени Конгресу безпосередньо та опосередковано спілкуються з іноземною аудиторією та своєю діяльністю можуть підсилити чи послабити урядові зусилля у цій сфері [7, с. 7].

Ключовим органом у реалізації громадської дипломатії є вищий орган виконавчої влади у сфері зовнішніх відносин – *Державний департамент* США. Як уже зазначалося, із 1998 р. у його склад інтегровано Інформаційне агентство США, яке раніше займалося більшістю з цих питань. Керівництво громадською дипломатією у складі Держдепартаменту здійснює *Заступник Державного секретаря з питань громадської дипломатії та зв'язків із громадськістю* (Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs), якому підпорядковані такі структури: 1) управління політики, планування та ресурсів для громадської дипломатії та зв'язків із громадськістю; 2) бюро програм міжнародної інформації; 3) бюро з освітніх і культурних справ.

Управління політики, планування та ресурсів (УППР) забезпечує довгострокове стратегічне планування, займається реалізацією програм громадської дипломатії, надає допомогу Заступнику держсекретаря у залученні ресурсів, їхньому спрямуванні на реалізацію першочергових цілей, проводить оцінку ефективності заходів громадської дипломатії. У складі УППР створений також *підрозділ із оцінки і контролю* для розроблення механізмів контролю та проведення незалежного оцінювання програм Держдепартаменту у сфері громадської дипломатії. У своїй діяльності

підрозділ застосовує методи ретельного збору даних та інноваційні аналітичні підходи. Він оцінює ефективність програм громадської дипломатії, освітніх і культурних програм, які переважно здійснює бюро з освітніх і культурних справ, а також закордонні установи США. Інформація, надана підрозділом, дає змогу Заступнику держсекретаря приймати зважені рішення для підвищення ефективності громадської дипломатії. Діяльність Підрозділу з оцінки і контролю охоплює: 1) проект вивчення впливу громадської дипломатії (перше глобальне дослідження, яке спрямоване на вивчення впливу заходів громадської дипломатії на ключові групи закордонної аудиторії у всьому світі); 2) оцінювання програм (для виявлення довготермінового впливу програм громадської дипломатії); 3) систему стеження за активністю місій (засіб он-лайнової звітності, який дає змогу контролювати обсяг діяльності, результативність місій громадської дипломатії США за кордоном); 4) контроль використання бюджету (оцінювання ефективності використання коштів та визначення необхідності подальшого фінансування проектів) [10].

Бюро програм міжнародної інформації займається зв'язками з іноземною громадськістю (включаючи такі її групи, як особи, що приймають рішення, молодь) щодо політики США, суспільних питань та цінностей. Діяльність Бюро полягає в організації виступів, які охоплюють: а) виступи визначних осіб – авторів бестселерів, суддів Верховного Суду, колишніх Держсекретарів, професійних атлетів, що зустрічаються безпосередньо з іноземною громадськістю на публічних лекціях, симпозіумах, семінарах для обговорення американської політики, культури, суспільства; б) організацію громадянського діалогу – контактів простих американців – представників усіх релігій із громадськістю за кордоном для висвітлення питань життя у США, внеску різних релігій у розвиток американського суспільства; в) проведення цифрових відеоконференцій між американськими експертами та людьми з усього світу; г) розміщення аудіофайлів, які містять інтерв'ю з визначними людьми, історії про американську культуру та суспільство на сайтах посольств, трансляція їх на місцевих радіостанціях [18]. Іншими важливим видом діяльності Бюро є видання друкованої продукції. Адже видавничий підрозділ щорічно видає 40–50 публікацій різними мовами, а саме: арабською, китайською, англійською, французькою, перською, російською, іспанською тощо на теми політики, культури та суспільства США. Такі публікації включають й книги, зокрема, «Бути мусульманином в Америці», «Авраам Лінкольн: спадщина свободи», електронний журнал «eJournal USA» на сайті America.gov, плакати на теми американських цінностей, культури, публікації для молоді. Бюро займається організацією перекладів, купівлею прав на американську друковану продукцію та публікацією її мовами світу у місцевих видавців) [13]. Вагомою ланкою його діяльності є створення і підтримка веб-сайтів різними мовами (сайт America.gov дає змогу скористатися відео- та текстовими архівами, блогами, чатами, які пропагують базові цінності американської культури, що лежать в основі американської політики).

Також Бюро надає технічну та іншу допомогу офіційним сайтам посольств та розвиває нові мережеві соціальні проекти. Окрема група з десяти спеціалістів під назвою Команда цифрової допомоги (DOT) займається поясненням політики США на веб-сайтах арабською, перською мовами та мовою урду, при цьому члени Команди діють відкрито та ідентифікують на цих сайтах себе як представники Держдепартаменту) [9].

Бюро поширює інформацію за допомогою урядових представництв США за кордоном. Окрім посольств і консульств, за межами столиць та головних міст створюються «Американські кутки» (American Corners), метою яких є розповсюдження друкованої, мультимедійної продукції, залучення місцевого населення до відвідування публічних виступів громадян США [14].

Бюро з освітніх і культурних справ Держдепартаменту США сприяє розвитку взаємного розуміння між громадянами США та інших країн шляхом реалізації програм освітнього і культурного обміну. Основи такої діяльності регулюються Актом взаємного освітнього і культурного обміну (далі – Акт), прийнятим Конгресом США у 1961 р. (остання редакція 2012 року) [21]. Серед визначених Актом завдань діяльності у цій сфері є посилення зв'язків із іншими народами шляхом представлення освітніх і культурних інтересів, розвитку та досягнень громадян США та інших країн, сприяння мирному та плідному життю людей в усьому світі, допомога становленню дружніх, доброзичливих та мирних відносин між країнами [21, sec. 2451]. Акт визначає перелік головних

програм, керівництво чи координацію якими здійснює Бюро, серед яких освітня програма обміну Фулбрайта для студентів, дослідників, викладачів, вчителів; стипендіальна програма Гамфрі (що полягає у наданні стипендій для навчання в американських університетах, включаючи навчання з одержанням наукового ступеня, а також для участі іноземців у роботі урядових та неурядових інститутів); програма міжнародних візитів із метою надання грантів для короткотермінових візитів для лідерів у конкретній сфері діяльності; американські культурні центри та бібліотеки, які поширюють друковану, аудіо-, відеопродукцію про людей та культуру США в інших країнах; програма американських закордонних шкіл, яка надає фінансову допомогу для діяльності таких шкіл; програма американських студій, що сприяє вивченню історії США, їхньої культури та людей у інших країнах; програма співпраці з приватними неприбутковими організаціями для реалізації цілей, визначених Актом; програма обміну Саманти Сміт – організовує обміни осіб, молодших 21 року, та студентів вищих закладів освіти з країн колишнього СРСР та Східної Європи; американська мистецька програма – сприяє кращому розумінню і вивченню мистецтва Америки організацією виставок та відвідин американськими митцями зарубіжних країн [21, sec. 2460].

Для здійснення діяльності у складі Бюро діють такі підрозділи: управління академічних програм обміну (навчальні та дослідницькі програми), управління обміну громадянами (професійні, молодіжні, культурні та спортивні програми обміну), управління програм вивчення англійської мови, управління глобальних освітніх програм, управління міжнародних візитерів (візити професіоналів з різних країн до США), управління політики та оцінювання (має у своєму складі підрозділ з оцінювання, підрозділ у справах випускників та Центр культурної спадщини), управління приватних програм обміну, підрозділ грантів.

Президент США здійснює загальне керівництво програмами культурного і освітнього обміну, забезпечує, щоб такі обміни відповідали зовнішній політиці США. Крім того, створений також *Дорадчий комітет із культурної дипломатії*, який складається з дев'яти членів, серед яких – заступник Держсекретаря з питань громадської дипломатії (який є головою Комітету) та помічник Держсекретаря з освітніх і культурних справ. Інші сім членів призначаються Держсекретарем, але не більше чотирьох з них можуть бути членами однієї партії. Членами Комітету можуть стати визначні американці, які продемонстрували значні досягнення у культурній сфері чи міжнародних відносинах [21, sec. 2451].

Дорадчий комітет з культурної дипломатії займається питаннями фінансування, створення незалежного інформаційного центру на зразок Британської ради для реалізації національного інтересу, управління фондами для здійснення перекладів з/на англійську мову важливих літературних, філософських, політичних, духовних праць, візової підтримки, зокрема для іноземних студентів, розширення міжнародних культурних програм обміну, залучаючи більше людей з арабського та мусульманського світу [8, с. 2].

Ще одним спеціалізованим органом є спільна президентсько-парламентська *Дорадча комісія із громадської дипломатії*. Комісія була створена Конгресом ще у 1948 р. на початковому етапі розвитку концепції громадської дипломатії [20, с. 3]. Сім її членів призначає Президент США зі згоди Сенату на трирічний термін. Дорадча комісія з громадської дипломатії формулює рекомендації Президенту, Державному секретарю, членам Конгресу щодо політики та програм у межах громадської дипломатії, які здійснюються Держдепартаментом, Радою керуючих мовленням та іншими урядовими інститутами. Комісія готує регулярні доповіді та оприлюднює свої рекомендації й результати діяльності перед Президентом, Конгресом, Держдепартаментом та народом США.

Важливим інститутом громадської дипломатії, що здійснюється за допомогою ЗМІ, є *Рада керуючих мовленням* (Broadcasting Board of Governors), яка складається з дев'яти членів, вісім із яких призначає Президент зі згоди Сенату, а дев'ятим є Державний секретар США. Завданням Ради є забезпечення того, щоб правильні (з точки зору політики та цінностей США) новини та інформація були донесені до закордонної аудиторії. Під керівництвом Ради діють п'ять міжнародних мовників – «Голос Америки», «Радіо Вільна Європа/Радіо Свобода», Радіо «Вільна Азія», Управління кубинського мовлення, Мережа мовлення Близького Сходу [6].

Заходи з громадської дипломатії здійснюють також й інші органи державної влади США. Зокрема, це стосується Міністерства оборони США, у діяльності якого громадська дипломатія поєднується із психологічними операціями, а інколи й зі збройними засобами [22]. Така дипломатія має свої особливості та реалізується у специфічних регіонах [15]. Різні підходи до врегулювання зовнішньополітичних питань у Державному департаменті та Міністерстві оборони спричиняють взаємні звинувачення за невдачі у сфері громадської дипломатії чи погіршення іміджу США в інших країнах. З метою посилення зв'язків між різними органами влади у 2006 році з ініціативи Президента США створено Комітет із координації політики у сфері громадської дипломатії та стратегічних комунікацій, який очолив Заступник Державного секретаря США з питань громадської дипломатії та зв'язків із громадськістю [5].

Ще однією активною у сфері громадської дипломатії урядовою установою є *Агентство США з міжнародного розвитку* (USAID), засноване у 1961 р. Президентом Дж. Кеннеді для невійськової допомоги іншим країнам. Агентство об'єднує функції багатьох організацій та програм, які реалізовувалися американською адміністрацією, починаючи з Плану Маршалла. Однією із основних функцій Агентства є формування позитивного образу США у світі. Починаючи із 2003 р., USAID розробляє спільні з підрозділами Держдепартаменту програми у сфері громадської дипломатії. Так, у 2003 році Держдепартамент та USAID розробили стратегічний план на 2004–2009 рр. [17], який врахував регіональний контекст і культурні традиції тих країн, де мали реалізовуватися програми громадської дипломатії [3]. Увага Агентства до питань громадської дипломатії значно зросла після подій 11 вересня 2001 р., внаслідок усвідомлення того, що багато країн, у тому числі і тих, які одержують американську допомогу, зберігають сильні антиамериканські настрої. Успішне поєднання зусиль у сфері інформаційного впливу та програм допомоги, на думку американських урядовців, мало б виправити цю ситуацію.

Для цілей американської громадської дипломатії важливою є також діяльність *Корпусу миру* – ще одного незалежного федерального агентства уряду США. Він утворений згідно з законом про корпус миру (Peace Corps Act, Public Law 87-293) у 1961 р. за ініціативи Президента Кеннеді. Корпус спрямовує добровольців у більш ніж 70 країн світу для співробітництва із урядами, школами, некомерційними організаціями, представниками громадянського суспільства та бізнесу тощо. В Україні Корпус миру діє з 1992 р. та реалізовує програми розвитку громад, викладання англійської мови як іноземної та програми молодіжного розвитку [2]. Цілями Корпусу миру є: 1) допомога людям інших країн у доступі до кваліфікованого персоналу; 2) допомога у забезпеченні кращого розуміння американців з боку націй, яким надаються послуги; 3) допомога у забезпеченні кращого розуміння інших націй американцями [16]. Згадані цілі, а також цільові аудиторії, на які спрямована діяльність добровольців Корпусу миру, демонструють його інтегрованість у єдину систему громадської дипломатії США.

Крім внутрішніх інститутів громадської дипломатії США, слід згадати і *закордонні*. Ними є створені, координовані чи фінансовані урядом США різноманітні установи, такі як: Центри інформаційних ресурсів (ЦІР), Американські кутки (American Corner), Американські бібліотеки. Центри інформаційних ресурсів діють у столицях великих містах, при дипломатичних установах. Американські кутки є зменшеною версією Центрів інформаційних ресурсів та розташовані при місцевих університетах та урядових інститутах у значно більшій кількості міст, ніж ЦІР. У столицях, де не створено Американських кутків, їх функції виконують ЦІР при посольствах, які, зокрема, проводять діяльність із створення у майбутньому Американського кутка у цьому місті.

Закордонні інститути громадської дипломатії США координують посольства США у конкретній країні. Вони можуть мати різні назви і особливості залежно від специфіки країни. Зокрема, в Україні під керівництвом посольства США створено Центр інформаційних ресурсів посольства США, Американську бібліотеку в Києві та 26 центрів «Вікно в Америку» в областях України. Центри «Вікно в Америку» відкриті з метою надання актуальної інформації про США та поповнення фондів бібліотек англійськими виданнями. Їхня місія полягає у сприянні взаєморозумінню між США та Україною, що досягається наданням інформації про американську історію, уряд, суспільство, цінності та у забезпеченні доступу до ресурсів Інтернету. Вони також надають інформацію про американські програми допомоги та обміну [1].

Крім згаданих організацій, у закордонних країнах можуть створюватися підрозділи урядових установ США, а також спеціальні органи і установи для реалізації конкретних програм громадської дипломатії США. Прикладом таких установ є Місія USAID в Україні, Білорусі та Молдові чи Корпус миру США в Україні.

Розглянувши установи, залучені у процес реалізації громадської дипломатії США, можна дійти висновків щодо особливостей інституційної системи американської громадської дипломатії. Головною ознакою цієї системи є її складність і розгалуженість, що ілюструє незмінно високий інтерес до питань впливу на іноземну громадськість, незважаючи на недостатній рівень ефективності попередньої діяльності американців у цій сфері. Починаючи з 1990-х років, інституційні реформи демонструють намагання створити узгоджену систему з центральним місцем Державного департаменту та під безпосереднім контролем вищих органів законодавчої та виконавчої влади США. Внутрішня структура установ та перелік заходів у сфері громадської дипломатії свідчить про пріоритети зовнішньої політики США, серед яких важливе місце продовжує займати налагодження відносин з мусульманським світом, а також про важливі для США закордонні цільові аудиторії, із якими ця держава прагне вступити у діалог.

Окремі характеристики системи інститутів громадської дипломатії США заслуговують на подальше детальне дослідження, результати якого можна використати для вдосконалення зовнішньополітичної діяльності України. Це стосується передусім підвищеної уваги у США до питань ефективності громадської дипломатії, що підтверджено наявністю багатьох підрозділів, метою яких є здійснення оцінки ефективності програм і заходів. Також важливою особливістю громадської дипломатії США є використання різноманітних традиційних і сучасних високотехнологічних засобів поширення інформації, а відтак донесення повідомлень тими засобами і тією мовою, які є доступними для широкого кола цільових аудиторій.

1. Вікно в Америку. – [Електронний ресурс] // Посольство Сполучених Штатів Америки в Україні. – Режим доступу: <http://www.ukrainian.ukraine.usembassy.gov/uk/woa.html>.
2. Корпус миру в Україні. – [Електронний ресурс] // Peace Corps Ukraine. Volunteer website. – Режим доступу: <http://www.pcukraine.org/uk/about/peace-corps-ukraine.html>.
3. Манжулина О.А. Публичная дипломатия США: дис. ... канд. полит. наук: 23.00.04 / Ольга Александровна Манжулина. – СПб., 2005. – 203 с.
4. Сухорольський П.М. Поняття і сутність громадської дипломатії / П.М. Сухорольський, І.Ю. Місюк // Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані». – 2011 – №1 (75) – С. 178–180.
5. Тищенко-Тишковець О.М. Трансформація публічної дипломатії Сполучених Штатів Америки: від легітимізації «жорсткої сили» до побудови діалогу зі світом // Вісник НТУ України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. пр. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2009. – №4 – С. 193.
6. Broadcasting Board of Governors. Quick Facts. – [Електронний ресурс] // Broadcasting Board of Governors. – Режим доступу: <http://www.bbg.gov>.
7. Building America's public diplomacy through a reformed structure and additional resources: 2002 Report. [Електронний ресурс] // U.S. Advisory Commission on Public Diplomacy. – Режим доступу: <http://www.state.gov/r/adcompd>.
8. Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy. Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – September, 2005. – Режим доступу: <http://www.state.gov/r/adcompd/rls/54256.htm>.
9. Digital Outreach Team. Bureau of International Information Programs. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – March, 2009. – Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/116709.pdf>.
10. Evaluation & Measurement Unit (EMU). Building accountability and effectiveness in public diplomacy. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – Режим доступу: <http://www.state.gov/r/ppr/emu/index.htm>.
11. Green F. American Propaganda Abroad // Green F. – New York: Hippocrene, 1988. – 210 p.
12. History of public diplomacy. – [Електронний ресурс] // American's Mixed Image Abroad. A Gannett News Service special report. – July 14, 2002. – Режим доступу: <http://www.gannettonline.com/gns/mideast/diplomacy.htm>.
13. International Public Information (IPI) Publications. Bureau of International Information Programs, January, 2009. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/116529.pdf>.
14. International Public Information (IPI) Snapshot. Bureau of International Information Programs,

March, 2009. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/120493.pdf>. 15. Kilbane M. *Military Psychological Operations as Public Diplomacy* / M. Kilbane // *Routledge handbook of public diplomacy* / edited by Nancy Snow, Philip M. Taylor. – Routledge: New York and London, 2009. – P. 187–192. 16. *Peace Corps Mission*. – [Електронний ресурс] // Peace Corps. – Режим доступу: <http://www.peacecorps.gov/index.cfm?shell=about.mission>. 17. *Strategic Plan. Fiscal Years 2004–2009*. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State and USAID. – Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/24299.pdf>. 18. *The U.S. Speaker Program. Bureau of International Information Programs*. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – March, 2009. – Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/120948.pdf>. 19. *United States Government Manual 1994–1995*. – Washington, D.C.: GPO, 1994. 20. *US Advisory Commission on Public Diplomacy. 2005 Report*. – [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – Режим доступу: <http://www.state.gov/r/adcompd/rls/55903.htm>. 21. *US Code Title 22 Chapter 33 – Mutual Educational and Cultural Exchange Program, 01/03/2012*. – [Електронний ресурс] // Office of the Law Revision Counsel. US House of Representatives. – Режим доступу: <http://uscode.house.gov/download/pls/22C33.txt>. 22. Willard J. *The Pentagon and Public Diplomacy: In Flux* / J. Willard. – Fletcher School Public Diplomacy Seminar, Tufts University, Harvard Kennedy School of Government, 2008.

УДК: 32.323.327

Наталія Нікулішин

Національний університет «Львівська політехніка»

ПОНЯТТЯ «СИЛА» У СУЧАСНИХ ТЕОРІЯХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

© Нікулішин Н., 2013

Проаналізовано та зіставлено зміст поняття «сила» у контексті теорії геополітики та теорії еліт, постмодернізму, неомарксизму, політичного неореалізму, політичного неолибералізму, плюралізму та політичного конструктивізму. Доведена доцільність використання поняття «сила» держави, виробленого у межах плюралістського підходу.

Ключові слова: сила, геополітика, теорія еліт, постмодернізм, неомарксизм, політичний неореалізм, політичний неолибералізм, політичний конструктивізм.

CONCEPT OF «POWER» IN MODERN THEORIES OF INTERNATIONAL RELATIONS

© Nikulishyn N., 2013

The aim of this article is to analyze and compare the essence of the «power» concept in the context of geopolitical theory, elite theory, postmodernism, neomarxist, political neorealism, political neoliberalism, pluralism and political constructivism. It is proved that there is a rationale for using the concept «power» of a state within the pluralist approach to the study of power.

Key words: power, geopolitics, elite theory, postmodernism, neo-Marxist, political neorealism, political neoliberalism, political constructivism.

Ще з давніх часів сила трактувалася як один з важливих інструментів держави у досягненні бажаних цілей як у внутрішній, так і в зовнішній політиці. Така тенденція збереглась і до сьогодні. Проте все ще відкритим залишається питання щодо змістового наповнення поняття «сила», що підтверджується наявністю чималої кількості підходів до визначення сили держави у сучасній